

Hårderups posten

Nr 38 — November 2008
30 kr.

Tregubbauset, ett välkänt blickfång för alla som
passerar Starrarp, har nu äntligen blivit renoverat

TREGUBBAHUSET ÄNTLIGEN RENOVERAT

Av Bertil Persson
Hårderupshult

Det är i dagarna 22 år sedan Otto i Tregubbauset dog. Många är de som under årens lopp försökt att renovera huset. De har alla två saker gemensamt; alla är män och alla har misslyckats.

Det behövdes tydligen en kvinna för att gå iland med uppgiften. Maria Gröhn i Bjälkhult behövde bara några månader, så blev Tregubbauset förvandlat från en skamfläck till en prydnad för Starrarps by och med en charm som huset förmodligen aldrig tidigare haft under sin långa historia.

Mycket av husets kulturhistoriska värde har bevarats, men som bostad innehåller det alla nödvändiga bekvämligheter. Hoppas Otto kan se det i sin himmel.

RAPPORT FRÅN TÄPPAN VIII

Av Rut Ehrlow
Starrarps Ora

Ännu en sommar! Och vilken sommar! Nu blir det lovsång – igen! – till den lilla plätt av Skånes rika mylla, som vår täppa utgör, tänker läsaren kanske. Och om så vore – kan det bli för mycket av glädje, goda tankar och synpunkter, livsbejakelse etc? Nej, menar jag, och särskilt inte just nu, när kriser av olika slag dominerar i mediabusen. Det behövs motbilder! Och täppan är, som jag ser det, den allra bästa motbilden, tillflykten, tryggheten, smultronstället, vad du vill.

Stängslet

Förra sommarens odlade skedde i motvind och då tänker jag inte bara på den nyckfulla väderleken – rådjuren tävlade om att förse sig med det gröna, allt eftersom det växte upp ur jorden; i stort sett fick bara vitlök och purjolök vara i fred. I juni i år fick vi upp ett rejält stängsel runt trädgårdslandet; nåja, med bistånd av folk som kan den sortens hantverk. Genast blev det mycket roligare att vara i landet! Tills stängslet var klart gällde det dock att skydda de späda grönsakerna, inte minst den övervintrade mangolden. Och för det ändamålet använde jag det recept som Sveriges Radios egen trädgårdsexpert Maj-Lis Pettersson en majdag lät förkunna i etern som det enda tillförlitliga mot rådjur:

Blodmjöl, ammoniak och vatten blandas.

Kuber av oasis doppas i den illaluktande

"geggan" och spetsas på pinnar, som

placeras lite här och var i landet.

Pinnarna doppas varje kväll.

Inget rådjur vågade sig in bland de spirande godsakerna – vi såg spår efter den första "behandlingen", då något djur hade trampat in – men backat.

Odlarglädje

Det blev alltså roligare att sköta landet och pyssla om det som växer. Och som det har växt! Vartenda frö vi sått har tagit sig, verkar det, särskilt i den lite skuggiga delen med plocksallad och ett par andra salladssorter. Den delen har nu på hösten liknat en liten skog med vackra plymer. Att betrakta den har varit en stor skönhetsupplevelse och fått oss att på något sätt känna det starka sambandet med vår jord.

Persiljerot har vi provat för första gången, till belåtenhet. Den tog lång tid på sig att "bli vuxen" men är finfin att rosta tillsammans med andra rötter.

Den överväldigande skörden kräver förvaringsmöjligheter, och i stadsbostäder saknas sådana i allmänhet. Vad jag kan sakna (kall)skafferiet, som fanns förr i tiden! Kanske framtidens bostäder kommer att utrustas med sådana, allt eftersom klimat och andra faktorer framhåller närodlat och närproducerat som önskvärt. Då skulle jag vilja vara med!!!

Tills dess får jag, som antagligen de flesta kvinnor, glädja mig åt grönsaksförpackningar i frys och syltburkar i rad i kyl. Den här egenskapen, att samla matförråd inför vintern, har artusendenas evolution lagt ner i våra gener – det gällde och gäller överlevnaden.

Sommarbilder att minnas

Även i år har skogen gett av sitt överflöd: kantareller och skogshallon i mängd. (Och hallonsäsongen blev ovanligt lång.) Lätt är det att i höstrusket återskapa soliga dagars cykelturer till hallonskogen.

Även i år klingade sång och musik några julikvällar i välfylld kyrka. Just en sådan kväll lyfte koltrast och tornseglare med sin sång kaffestunden på kyrkbacken till himlens höjd.

Även i år har barnbarnet fått oss att se och uppleva sommarens fröjder med friskare ögon. Så sommarbilden med stort S har henne i centrum: En julimorgon är hon ute för att plocka hallon. Hon kliver omkring i pyjamas och gummistövlar bland stenarna längs vår lilla vångaväg, där de första hallonen finns. Vinden rufsar hennes hår, det blänker i solen och den klara flickrösten blandas med fåglars kvitter.

STARRARPS BYALAG JUBILERAR

Av Bertil Persson
Hårderupshult

I år firar Starrarps byalag 100-årsjubileum. På detta påstående kanske någon historiskt kunnig person ställer sig undrande, eftersom byalagen i allmänhet i någon form fanns långt tidigare. Men utgångspunkt för firandet är det äldst bevarade stämmoprotokollet, som härrör från 1908. Därav jubiléet.

Detta ska naturligtvis firas och Färs och Frosta Sparbanksstiftelse har skjutit till pengar. Nu lyckades byalaget emellertid inte komma till skott i år, andra arrangemang i bygden tog sin tid i anspråk. Istället blir det en stor jubileumsbyafest nästa sommar för alla starrarpsbor. Ni kommer då att få inbjudan i postlådan.

Vad övrigt beslöts på byastämman och majgillet hos Inger och Janne? Jo, Daniel Persson blev ny julgransgeneral, Inger och Janne Johansson blev även i fortsättningen brännbollslagledare och Tommy Kristiansson blev vald till älderman för 2009.

E'de'du eller din bror

Text & musik Sven Ulatofta

Slowfox
125

1a 2a 3a 4a

5a 6a 7a 8a 9a 10a 11a 12a 13a 14a 15a 16a 17a 18a 19a 20a 21a 22a 23a 24a 25a 26a 27a 28a 29a 30a 31a 32a 33a 34a 35a 36a 37a 38a 39a

Grän-back en och Röv- ar- kul- an va- det fest var
lör- dags- kväll vi dan- sa- de med tös- er- na och prä- ta- de med
påg- a- na Ett tvil- ling- par från trak- ten där dom by- ta' lätt i-
den- ti- tet för se vem som var vem det störst om- öj- ligt
var För ett tvil- ling- par kan va' ka, ja ka som två
bär, att se de två till- sam- mans och säk- ert ve- ta
är Rätt svårt men ald- ra svar- ast är att träf- fa dem en
var. För då jag mås- te frå- ga e' de' Du ell- er din
var. För då jag mås- te frå- ga e' de' Du ell- er din

C vers 1-2 G7 C 3. G7 C

39a avslutning

2

3

Nå't är väl går, vad får man se i Jägersbo å
Vägasked
Ett tvillingpar från trakten där, som väldigt lika är,
som bär
Dom flörtade med töserna å följde med dem hem en
stund
hon såg ej vem som vem var det omöjligt var
Refr
För ett tvillingpar kan vara lika, ja likas om två bär
Att se de två tillsammans och säkert veta är
Rätt svårt, men allra svårast är att träffa dem en
var
För då jag måste fråga e'de'Du eller din bror

Min syster träffade en dag, en kar som just
tvilling var,
dom är ej väldigt lika, jag tack och lov för det, för
det.
För det ju kunnat blir problem, att inte veta vem av
dem
som ingift i familjen och ens sväger var.
Refr
För det tvillingpar är ej lika, ej lika som två bär.
Att se de två tillsammans och säkert veta är
rätt lätt, ja ganska lätt är ett se vem som är vem.
Man behöver inte fråga: E'de'Du eller din bror

EN HISTORIA OM SKUMPEN

Denna lilla historia, skriven på Kiviksdialekt, är hämtad ur samlingen Kivikja snackk, paschaser, historier å mied anned prat, utgiven 1901 av pseudonymen "Snacke-bror". (Ola Chappelin, 1869-1948). Insänd till Hårderupsposten av Karl-Erik Rignell, Lund.

Skómpingjen, didd vidden I vell, hum didd va, di kalla så? Jo didd va rigstasmannen Nels Månsen ifrån Skomparpp. Didd va en mied doggti kar å did va en som inte la hoed humma, när han gickj ud.

En gång treffte han en käringj, som va så arj på vår stam-mor, som inte skolle konnad hålled si i skingjed. "Forr en kan bara tänkja si, hår godt en då skolle konnad hatt ed nu", sa hum

- Ja didd e vell sant, sa Skómpingjen. Men inte tror ja, ådd många hade konnad låted bli den forrböna frokten.

- Jo, didd sier ja, ådd hadde'd vadd ja, som hade vadd i Evas klär, så skolle'd då allri komed på frågan, ådd jag skolle vadd så nyfikjen au mi.

Rigstasmannen sa ingjenting, han bara tänktje vell.

Så en da kom han gåenes forrbi, darr käringjen bode, å hade me si en krocka, som va ombongen me ett papiér. Så gickj han ingj å frågte om han fickj lau te å sätta krockan darr, te han kom tebags.

- Men för Gu'schyll, sa han, så rör na inte å ta inte opp papéred.
Nå didd konne vell allri komma på frågan ella falla hinne ingj.

Når han då va gån, så sadd käringjen å spant. Te en borrian bryde hum si ente nogged om ed, men ållt som hum sadd å titta på den därneda krockan, så kom hum å ongras på, hadd idd konne va forr nodd, darr va i, å te sist va hum borte å titta po na.

- Hadd kan ed va forr nodd, sa hum, didd motte vell inte va farled, om ja yppnar lid ve kanten å tittar. Ja ska nock töppa te å knyda ikringj igin, så didd ska inte synas. Hum hade inte vell yppnad papéred, ingjan darr flö ud en hel svärm me visspingja, så käringjen blö rädd å borria skrigja å slå ikringj si å te varre hum slo, te varre byngje de, så hum blö illa ådgån. Te sist motte hum ud å då sto Skómpingjen udanforr å lyedes på alloed darr va.

- Hadd står på här, sa han?
Å då motte hum tala om, hont didd va. Han bara grina åd na å sa:

- Kom nu inte mer å skylla på Eva, forr du ser ju, du va inte ett dogg bätter sell.

FRENNINGE-BADET FRÄSCHAS UPP

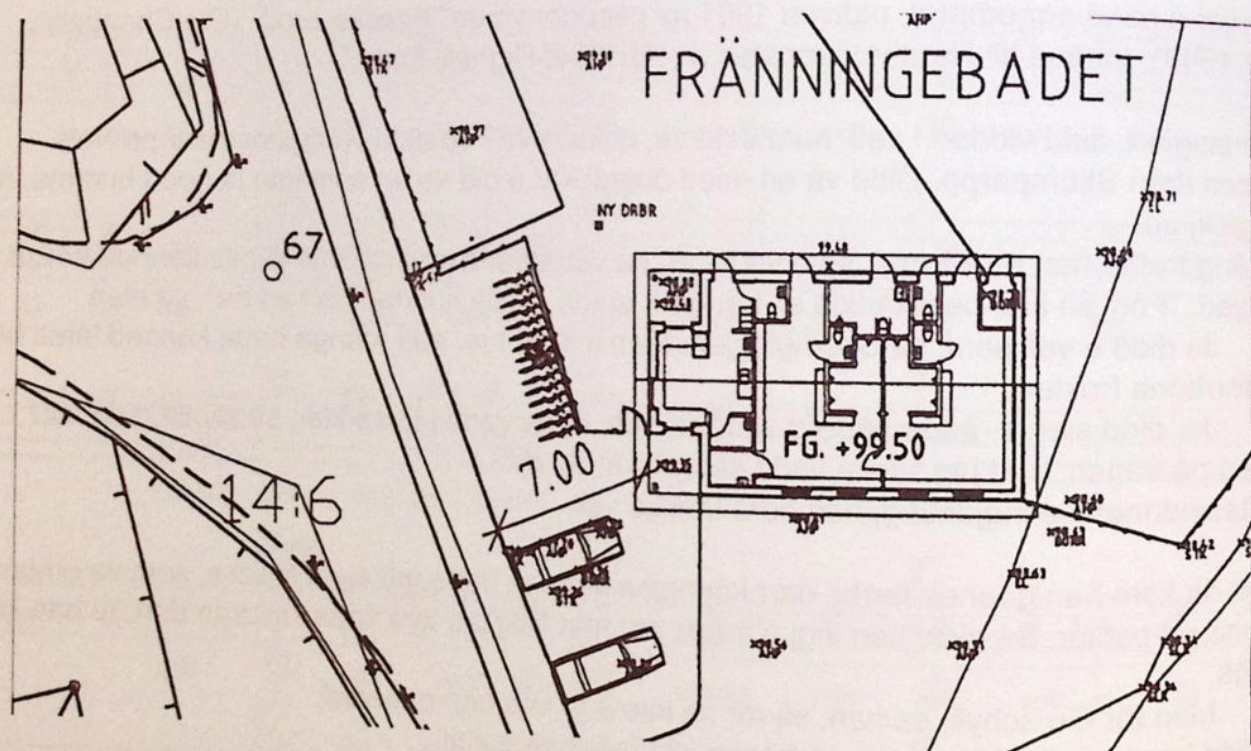
Av Ewa Andersson
Grönalund

Just nu pågår en ombyggnad av vår swimming-pool i Frenninge.

Det ska bli ny entré, nya omklädningsrum och ny kiosk. Dessutom skall marken jämnas till så att vi slipper alltför stor nivåskillnad mellan stora bassängen och de båda mindre.

Ett par handikapparkeringsplatser blir det också i direkt anslutning till den nya ingången. Sen återstår det att se hur mycket man handikappanpassar tillgängligheten till bassängerna. Trots flera förfrågningar har inte svaren jag fått från ansvariga i kommunen, gjort mig lugn på den fronten. Vi får väl hålla tummarna och hoppas att det åtminstone räcker till 1 ny trappa i stora bassängen med lite fler trappsteg på. Som jag brukar säga: "I kommer man ju alltid. Det är värre, när man ska upp!"

Allt ska vara klart för slutbesiktning i slutet av april, så nu hoppas jag, att det blir en fin bad - sommar nästa år

Ritning över nya entrén med cykelställ, handikapparkering, kiosk och omklädningsrum.

OBS Ny adress igen till Härderupsposten:
Härderupshult, Starrarpsvägen 266-29, 270 33 Vollsjö. Tel. 070-6016130.

Försäljningsställen:
Sune Sörenssons Bil, Frenninge Trädgård, Vollsjö Färg och Spelhörna,
Isgrens Livs, Önnköping, Ringsjöbygdens Bokhandel, Hörby, Anders Färg, Sjöbo.

BILDER FRÅN LAGNEBOLOGEFESTEN

Foto: Daniel Persson
Starrarps boställe

OSORTERADE MINNEN

Av Marianne Olsson Friberg
Löddeköpinge

från min första anställning 1951-52

Idag kan man inte öppna en tidning utan att bli överöst av information om hur uselt vården fungerar, hur dåligt samhällets äldsta, "di gamle", blir omhändertagna. Många medelålders personer kallar oss pensionärer "di gamle" redan på 65-årsdagen. Ska det säljas något till oss så kallas vi för seniorer. Det hävdas att "di gamle" som byggt upp samhället borde ha det bättre, borde bli respekterade för sitt stora kunnande och sina insatser och för att ha lagt grunden till nuvarande välfärd. De ska naturligtvis inte betraktas som en tärande del av samhället.

Men de som verkligen blev uselt omhändertagna med dagens mått mätt, trots att de slitit, försakat, levt under knappa förhållanden i hela sitt liv, det var generationen som jag mötte på ex. Frenninge ålderdomshem. Vad blev deras lön för livslångt kämpande?

Mina tankar letar sig bakåt i tiden till år 1951, då jag gav mig ut i världen (till Frenninge ålderdomshem) för att bli skattebetalare och känna på hur det var att klara sig själv. Med facit i hand kan jag konstatera att det inte kan ha varit en, vad vi idag ständigt upprepar, "värdig" vårdupplevelse att "ligga samhället till last" ännu så långt fram som på 1950-talet. Tvärtom, det måste ha varit en mardröm att på sin ålders höst bli sjuk, rörelsehindrad och oftast dessutom leva under mycket knappa ekonomiska förhållande.

Var fanns alla sjuka, ofärdiga äldre, sköttes de hemma – bodde de i egna hus, flyttade de från sina smedjor, snickarbodar, gårdar, torp? Daglönare och olika hantverkare bodde nog i egna hus och fortsatte med det så länge de någonsin kunde. Alla jordbrukare och deras utslitna fruar när de inte klarade sina gårdar, flyttade de då till hus i byarna?

Men vad hände om de fick det som gick under benämningen "slaget", blev dementa, fick alzheimer, när kroppen och händerna förvreds av "rematisten"? Om frun dog före maken, så blev han oftast totalt hjälplös, eftersom arbetsfördelningen i hemmen varit sådan att hushållsarbete var okänt område för änklingen.

När inte krafterna räckte för att sköta sitt hushåll, elda, bära in vatten, tvätta och handla. Dagens utmärkta mediciner fanns inte, utan de flesta drogs med molande, gnagande smärtor från värkbrutna leder etc och det togs för givet att så var det att bli gammal. Men detta till trots, fanns det förnöjsamhet. Klagande över orättvisor, sjukdom, uteblivna besök från närstående etc, kan jag inte påminna mig att jag hörde under de åren jag var i kontakt, "arbetsmässigt", med den äldre generationen.

För att citera Sven Duva (han var femton): vid sexton års ålder blev stugan mig trång..... Det var inte vad jag tänkt mig att gå som ute-inne hemmadotter. Jag började förhålla mig om arbete i hembygden för längre än så sträckte sig inte mina ambitioner. Visserligen kände jag till att några från socknen hade begett sig till större orter eller rentav till Malmö för att därstädes skaffa sig försörjning. De flesta stannade inom kommunens gränser eftersom det fanns arbete lite varstades. Hembiträden var inte helt avskaffade och det fanns drängplatser etc. En av mina skolkamrater, Berit Ericsson, hade fått plats på Vollsjo telefonstation och hyrt rum i stationsområdet. I mina ögon var detta ett stort steg uppåt, vilken frihet för henne och dessutom, tänk att via telefonlinjen. Folk i gemen var nämligen övertygade om att samtalen avlyssnades. Frenninge ålderdomshem hade för mig bara varit ett ord som betydde någonstans dit gamla sjuka medellösa människor fick flytta med fattigvårdens beslut. Ordet hemmet var värdeladdat, förnedrande att inte kunna klara sig själv.

Min farmor låg totalförklarad i många år, efter ett misslyckat ryggmärgsprov. Farfar skötte henne exemplariskt, men hade han inte kunnat det, så hade farmor hamnat på långvården i Lund. Farmor och farfar gick bort kort tid efter varann och det var deras stora glädje att de lyckades klara sig själva, utan att komma på "hem". Kommunen fick i mitten av 40-talet en hemsystertjänst. Den innehades i många år av Syster Märta, som säkerligen hjälpte åtskilliga när så behövdes. Det var då som nu, ska man ha hjälp hemma så måste man städa ordentligt först och gärna röja upp och kasta både det ena och

andra. Det gjorde kanske att de som verkligen behövde hjälp inte alltid ville ha den pga insyn i deras hemförhållande.

De gamla jag såg i min vardag, tog sig gående, linkande, några cyklade till affärerna i byn. Förmodligen handlade hjälpsamma grannar till några. Men de som till slut inte klarade sin vardag och inte hade någon anhörig, som hade möjlighet att hjälpa fick be "fattigvården" om att få komma till ålderdomshemmet. Det kunde också beslutas i fattigvårdsnämnden att den eller den måste omhändertas eftersom misären i hemmet var uppenbar och vederbörande för verkligen illa pga ålderdom eller ren orkeslöshet.

Frenninge ålderdomshem förestods i många år av en mycket respekterad person. Syster Ingrid om vilket det sades att hon var så renlig att det t.o.m, var mattor i pannrummet. Fattigvårdens ordförande var under många år "Nyvångaren". Han var tillika chef för hemvärdet.

Under Nyvångers glansdagar uppläts hans äng till bilparkering där man vid utstigande från bil fick se upp så inte foten hamnade i en kobлага. En gång ombads 3 st flickor, olyckligtvis även jag, att skjuta på en bil som inte startade. Vi satte händerna till kofferten och förde. Plötsligt startade bilen varvid en sky av "ren koskit" träffade oss av de spinnande bakhjulen. Det var bara att cykla hem igen för det var omöjligt att bli av med lukt och smörja.

Detta var en utveckling, tillbaka till Frenningehemmet. På något sätt fick jag veta att en plats som biträde var ledig och jag tjatade på föräldrarna att jag skulle få lov att söka denna. Till slut gav de efter och t.o.m. tyckte att det var bra att jag kom ut och lärde mig "att veta hut"! Eftersom jag var för osjälvständig att våga ringa Nyvångaren och fråga om platsen, fick mor göra det och eftersom min familj var skötsam så fick jag tillåtelse att träffa Syster Greta som var föreståndare. Mor följde med och plötsligt var jag anställd och skulle börja den 1 ste oktober 1951 kl. 13.00.

Jag skulle erhålla 175 kr i lön i månaden, varifrån skatt skulle dragas. Dessutom skulle jag skaffa 3 st blåkläningar, 5 st vita förkläden och 5 st snibbar. Tyg inköptes. Hulda vagnmakare klippte och träcklade och fick som genom ett under allt färdigt i tid. Redan innan jag började tjäna stora pengar var de första månadslönerna intecknade av just klädanskaffningen. Men frågan är vad hade jag på fötterna? Jag minns inte. Trätöflor var en fotbeklädnad enbart för utomhusbruk. Jag har kvar ett förkläde. Idag behövs två st för att nå om mig, så tiderna och sidorna har förbättrats.

När den stora dagen var inne hade jag packat i familjens enda resväska och lastat den på cykeln och så gav jag mig iväg följd av förmaningar om att uppföra mig. Ett måste i ens packning var en väckarklocka, även denna nyinköpt.

Vägen var inte speciellt välkänd för mig, för normalt cyklade jag aldrig åt vallarumshället. Längre än till Frenningelund kom jag sällan. Vägen till höger vid Frenningelund gick ner till Knut Karls där jag ofta varit eftersom deras dotter Vivi och jag var klasskamrater. Vivi omkom tragiskt nog i en druckningsolycka när hon en sommar arbetade som barnflicka.

Näväl, när jag kom fram till bestämmelseorten knackade jag på och klev in i köket. Där var till min stora lättnad Erik målare igång med att vissla, skämta och måla. Vad skönt, en människa jag kände. Syster Greta bjöd på kaffe och god tårta med äppelmos och grädde. Därefter skulle jag diska under rinnande varmvatten. Det var jag inte van vid, så jag skällade praktiskt taget fingrarna, men vågade inte säga att det var för varmt. Rum tilldelades jag uppe på andra våningen. Så småningom skulle ännu ett biträde, nämligen Inga Britt från Göingefarm anlända och dela rummet. Hon var några år äldre än jag, duktig och rejäl. Vi hade samma intresse, ex att ta oss till SLU på deras sedvanliga lördagsdans en gång i månaden. Jag deltog även i kyrkliga ungdomskretsen, (tillstades varmt av Syster Greta eftersom prosten Dahlberg var favorit hos oss båda), samt varje tisdag kväll i Ella på Tolvens gymnastikgrupp.

Dörren låstes och nyckel utlånades inte, utan jag fick knacka upp Syster Greta, vilket innebar att sena hemkomster absolut inte förekom.

Forts. följer i nästa Hårderupspost.

SKÅNE LÅG UNDER VATTEN NÄR INLANDSISEN DROG NORRUT

Av Klas Persson, Eskilstuna

För 10 – 20 000 år sedan stack Kullen i NV nuvarande Skåne först upp ur havet. Ungefär samtidigt kom ett par tre åsar upp, t.ex. Linderödsåsen. Där ligger på södra sidan bl.a. Starrarps norra delar och bjälkhultstrakten, efter Skånska förhållanden mycket högt. Under markytan gömmer sig en från underjorden uppskjutande horst. Det är motsatsen till en gravsänka, t.ex. Vätterns, som bildades för att marken sjönk.

Ta bilen, åk från Starrarps by, förbi Trumpetarbostället, ner i svackan och därefter upp till Bjälkhult, så känner Ni horstens närvaro. Den är det viktig att ha med sig i tankarna inför fortsättningen. Få platser i Skåne har den höjden över havet. Starrarps norra del är Sjöbo kommuns "högland". I trakterna gömmer sig, enligt min åsikt, enastående fornminnen. De behöver kartläggas och undersökas av expertis.

Fornminnen i Starrarp?

När markägaren Bror Ahlin lät avverka ett moget skogsområde, fick han syn på en ovanlig formation. Där finns ett ojämnt ringformat stengärde, avskuret i sin östra del med ett rätlinjigt grängärde mellan Starrarp och Starrarps ora. Det senare har väl vuxit fram i takt med brukarnas uppodlingar och behov av revirmarkeringar. Det verkar som det ringformade gärdet fått släppa ifrån sig stenar till det rätlinjiga grängärdet, som sålunda får antas vara yngst.

Med Bror Ahlin som guide vandrade några kulturintresserade till platsen. Väl där försökte vi överblicka området och grannen Maria ställde sig på en liten halv gräsbevuxen kulle. Den visade sig för mig vara en skärvstenshöj eller om man så vill en gammal sophög, som är ett par meter i diameter och 50- 75 cm hög. Den består bl.a. av förbrukade stenar, som kan ha använts i kokgropar inuti stenåldershus för uppvärmning och matlagning! Jag hetsade upp mig och gruppen spetsades av min information, men den såg minst sagt skeptisk ut!

- "Jaså, sade Bror, här finns tre stycken" och letade upp två högar till. Bertil hittade en fjärde hög

"Javisst ja, sa Bror, fyra var det ju, jag mindes fel." Han gav sig nu på jakt efter fler högar. Det dröjde inte länge förrän vi hittat sex, kanske sju stycken.

Jag bad några att ställa sig på var sin centralt belägen hög, för att se om det fanns något geometriskt samband mellan högarna. Jag blev nöjd efter den okulära upplevelsen!

I Google, under sökordet skärvstenshögar står bl.a. att "...de är boplatsrelaterade... främst från yngre delen av Skandinavisk bronsålder...mängder av skörbränd sten, som efter upphettning varit i kontakt med vatten...ibland har man också funnit brända människoben...skärvstenshögar...placerade mitt på boplatsen mellan husen...

Några spår efter bostäder kunde inte skyntas. För det krävs nog arkeologiska undersökningar.

Vid mitt andra besök i markområdet, den 26/9 2008, hade jag med min son Hans Olov som "biträde". Med sig hade han en GPS-apparat. Via satellit registrerades rörelserna i vår promenad. Efter tre timmars undersökningar hade vi markerat kanske 15 skärvstenshögar! Alltså fler utanför ringgärdet än innanför. Vi är båda dock ganska säkra på att det funnits ännu fler. Bilden på nästa sida visar några sammanhängande högar, intill en smal sankmarkssvacka.

På återvägen från den avlägset belägna "stenåldersbyn" till Bror Ahlins vackra gård i naturskön miljö, som förskönats än mer genom hans intresse, hörde vi motorsågs ljud. Det var Bror själv som på uppmaning av länsstyrelsen ökade procenten öppen hagmark.

Han ströp sågen. Vi satte oss i naturen och resonerade om våra iakttagelser och andra gemensamma intressen. Vi blev en talrik och tajt församling. Två hundar, 30-40 kalvar, kor och två tjurar samlades omkring oss. Några kor kom mycket nära oss och tycktes lyssna på våra samtal. Hundarna försökte jaga bort kreaturen. De misslyckades. Tjurarna ingrep inte i den djuriska konflikten.

Bror är uppmanad att återplantera ringgärdets markområde. Därför anar vi en förestående konflikt mellan statligt styrda jordbruksintressen och forntidsintressen. I sakfrågan om stenåldern får jag uppdraget att kontakta rätta myndighetspersoner. Mediapubliciteten, anser Bror, skall föras genom Härderupsposten. Vi skulle återses, eller återhöras, när mer fakta inhämtats.

Hemma hos Bertil i Härderup fortsatte vi att fördjupa oss i projektet. Vi tittade på satellitbilder. De var för gamla. Området var skogsbeväxt. Med Bertils kunskaper om skiftesreformen kom Hans Olov och datorn in i lantmäteriets kartverk över Starrarp. Där finns kartor från 1836, som

i tresiffriga tal hänvisar till ett register. Han hittade det, som namngav och antydde enskilda markplättars karaktär. På Brors ägor förekommer t.ex. orden "backe", "brända", "mussta" och "svall". Skärvstenshögar ligger på, som vi tolkar kartan, "Brända mussta backe". Mussta kan betyda vattentäkt eller mosse. Områdena kring backarna är uppenbarligen vattensjuka. Våra fantasier skenade förtjusta i väg, bakåt i tiden. Hur såg platsen ut för tusentals år sedan? Den är högt belägen, 170-180 meter över nuvarande havsnivå.

Präktiga vällagda stengärdet möts i en fyrgränspunkt. Det är folket i Bjälkhult, Brägnahult Starrarp och Starrarps Ora som nitiskt markerat sina revir. Undrar vem som satt dit "treroten"? Bilden ovan till höger visar gränsgärdet mellan Starrarps Ora och Starrarp.

Inne på oreområdet tycks en skärvstenshöga ha fått ligga kvar alldeles i kanten av gärdet.

Bilden nedan visar en annan hög, över vilken en gran i vuxen ålder ramlat omkull. Den har i många år skyddat högens innehåll. Där syns rester efter sot i jord och en liten flintbit!

Kan det ha varit jägarfolk, som befolkade trakten, ungefär som samerna på fjällen? Det räckte kanske med enkla hyddor av ris, grenar, hudar etc. Därför behövdes kanske inga året runt fasta boningar, men väl kok- och värmegropar. De kom kanske från söder till öarna i det ishav, som senare blev Skåne.

Bror Ahlin har funderingar på om det kan ha framställts träkol i området. Varför inte? Kanske i "industriell" skala, med arbetare som bodde på "Brända musstas backe"? Tre områden väster om "stenåldersbyn", ganska stora, benämnes i skifteskartans register med nr 613, 614 och 615, Vestre, Mellersta och Övre kolabacken med sankmarken invid som Kolakärr.

Söder om ringgärdet finns ett uppgrävt dike. Kanske 100 meter långt. Hur gammalt är det och vilken funktion har det haft? Till vänster mäter vi djupet. En tanke vi kommer på är, att det varit en vattentäkt, kanske för både människor och djur. Alder? Stor stubbe, över den en gång uppgrävda dikesmassan vittnar om en mycket gammal vattenreservoar! Diket slutar tvärt och avlöses av, så vitt man kan se, en fortsättning på en nu mer eller mindre uttorkad vanlig bäck.

Kan jordmassorna från diket ha använts som farväg över sankmarken för att kunna nå andra anläggningar? Var begravde byn sina döda? Ahlin har hittat en större kulle som, vi ämnar besöka och spekulera om. En spännande fortsättning följer oss framöver!

PÅ VÄG TILL DET SJÄLVFÖRSÖRJANDE HUSHÅLLET

Av Bertil Persson Hårderupshult
Till stor del saxat ur Senaste nyheter på www.join.se

Den dagen ett hushåll åter är helt självförsörjande kan vi med fog säga att människan nått en hållbar utveckling. Idag får vi vårt vatten, vår energi, vår värme och våra drivmedel från externa leverantörer. Mycket få, eller så gott som inga, producerar i dag ens en bråkdel av de resurser de använder.

Men det beror åtminstone inte på att forskare och uppfinnare världen över inte försöker. En av dessa är Bo-Göran Evaldsson, (Astrid och Börjes påg) som tillhör ingenjörskollektivet JOIN i Lund.

-Innovationer och framsteg bygger ju på att tänka i nya banor men med gamla erfarenheter som grund. Jag arbetar ju ofta med cleantech produkter och på fritiden tycker jag om att experimentera lite, säger Bo-Göran.

På föräldragården i Hårderup odlar han den spannmål, som sedan 5 år tillbaka värmer huset utanför S. Sandby. Havre och korn brukar gå fint och då använder han enbart den som är av dålig kvalitet. Som värmepanna använder han en 35 år gammal oljepanna på vilken han monterat en vanlig pelletsbrännare, som han själv modifierat i omgångar för bättre prestanda.

- Visst är det en rejäl ekonomisk vinst jämfört med olja men framförallt är det här helt koldioxidneutralt. Jag odlar spannmål som jag förbränner till aska och askan använder jag som näringsrikt gödning, vilket fullbordar cykelförloppet, förklarar han.

Men ett hushåll behöver elektricitet också – och även detta lyckades JOIN-aren Bo-Göran råda bot på. Med ett litet vindkraftverk på gården i Hårderup producerar han el som lagras i batterier och förbrukas i ett eget elsystem direkt på gården. Det mesta går till elradiatorer som ger värme och elproduktionen är fortfarande låg i förhållande till behovet på gården.

Vindkraftverket är direktimporterat från Kina och är två meter lägre än grannens flaggstång och avståndet till närmaste granne är flera hundra meter. Icke desto mindre krävdes byggnadstillstånd från Sjöbo kommun. Efter flera byggnadsnämndsmöten och skriftligt bifall från alla grannar, kunde Bo-Göran kvittera ut byggnadstillståndet mot en i sammanhanget betydande summa pengar.

(Nu i höst har Sjöbo kommun lättat på reglerna för vindkraftverk).

En fundering jag har är att driva en värmepump med elen ifrån vindkraftverket. Man kan då utnyttja värmen lagrad i mark och luft. Man brukar prata om en effektfaktor på 3, d.v.s. 1 kW el ger 3 kW värme, förklarar Bo-Göran.

Småskalig privat elproduktion är fortfarande ovanligt i Sverige men i länder som Tyskland produceras mycket privat elektricitet med hjälp av solceller. Nackdelarna med sol- och vinddriven energi är att produktion och behov inte är synkroniserat, man måste alltså lagra energin på något sätt och elenergi är svårt och dyrt att lagra.

En lösning är det som kallas småskalig kraft- och värmeproduktion - Micro Combined Heat & Power eller Micro-CHP. Det innebär att man styr elproduktionen efter behovet och samtidigt produceras restvärme till ett värmelager. Värme är nämligen enkelt och billigt att lagra, man blir oberoende av nätleverantören och elen behövs inte lagras i dyra batterier.

Den största mängden energi i ett hushåll, runt 80 %, går åt till värme och varmvatten och bara cirka 20% till apparater och belysning. En termiskt driven process för att producera el ligger också runt 20%, resten blir spillvärme. Det är detta förhållande som gör Micro-CHP så intressant.

Problemet är idag att tekniken inte är riktigt mogen eller också fortfarande för dyr. Bo-Göran arbetar själv på JOIN bland annat med lundabolaget Compower som utvecklar en värmepanna för villabruk och som många tror ska slå igenom stort på kontinenten. I framtiden skulle han vilja utvinna all sin el just ur en sån panna och enbart elda med restprodukter han själv odlar.

-I förlängningen kan jag också tänka mig att skaffa en av de modernare elbilarna. Än så länge finns de inte att köpa i Sverige men säkert inom ett par år. Om man kör mindre än tio mil om dagen och laddar med egenutvecklad energi, så är en del av energibehovet till transporter också inkopplat i ett självförsörjningssystem.

Steg för steg tar Bo-Göran alltså små kliv mot det självförsörjande hushållet. Även om det fortfarande är en hobby så tror han att det kan bli verklighet en vacker dag.

AMARYLLIS

Du är mörka tidens hopp
till advent och jul vill du komma
det sitter knopp vid knopp
ur alla kommer en blomma.

I löken du bevarat hemligheten
om du en dag blir röd eller vit
en skvätt vatten för växtligheten
är nog för din blomstersvit.

Amaryllis, ett färgrikt under
fyra utslagna, fyra i vänt
länge ger du lyckliga stunder
ditt namn blir lätt känt.

Knut Thulin

KOLLEKTIVTRAFIKEN I STARRARP

Av Ewa Andersson
Grönalund

Det pratas om att när man blir pensionär har man tid att upptäcka nya saker. Sagt och gjort jag beslöt mig för att prova på att åka kollektivt.

Första försöket blev att åka med några gamla arbetskollegor till Malmö. Buss med byte i Dalby, vilket äventyr! Vet ni att man kan betala duo-biljett om man är två som åker. Det blir några kronor billigare då. Tilläggas bör att jag körde bil till Sjöbo busstation.

Så var det dags för nästa utmaning, att åka hemifrån till Sjöbo med den s.k. "När-trafiken" eller kompletteringstrafiken som den också benämns. Alltså tog jag fram Skånetrafikens tidtabell för Sjöbo, som kommer i brevlådan en gång om året. I innehållsförteckningen fanns varken ordet närtrafik eller kompletteringstrafik med, så efter en stunds bläddrande brast tålmodet. Jag ringde till Monica Strömbäck, som jobbar med kollektivtrafiken i Sjöbo kommun. Hon berättade att det fanns uppgifter i tidtabellen från sidan 66 med karta och tidtabeller för de olika områdena i vilka man kan nyttja närtrafiken.

Måndag till fredag kan man åka från Starrarp till Sjöbo kl. 7.50 och hem igen åker man från Sjöbo 11.05. Här finns också telefonnummer till den beställningscentral man måste ringa för att tala om att man vill åka med. Detta måste man göra minst 2 timmar innan avresan. Åker man tidigt på morgonen bör man beställa resan dagen innan.

Bra nu visste jag hur jag skulle göra. Men hur funkar det i verkligheten? Bäst att testa! Alltså beslöt jag mig för att resa kollektivt till Sjöbo. En måndagseftermiddag ringde jag 020-456789 och kom så småningom fram för att göra min beställning. Efter mycket om och men kunde den jag talade med hitta min nya förträffliga adress och bad sedan om telefonnumret ifall i fall.

Det blev en för mig tidig morgon. Det gällde ju att vara redo i god tid, så att ingen skulle behöva vänta. När köksklockan visade elva minuter i åtta gick jag ut för att kolla om taxin jag skulle åka med skulle hitta rätt eller om jag behövde gå ner till "stora" vägen. Monica hade sagt att bilen kom ända upp till dörren, så jag hade stora förhoppningar att slippa promenera.

Det dröjde någon minut, så kom en taxi i vägkröken och jag kunde hoppa in och var på väg. Chauffören beklagade, men han hade kört efter GPS-en och fått vända i Bjälkhultskorset där Skumparpsvägen tog slut. Sen hade han fått ta fram miniräknaren och dragit 329 ifrån 418 och med hjälp av trippelmätaren hittat tillbaka. Tänk vad bra våra nya adresser fungerar. Det går väl an, när man bara är ute och luståker, men det finns många exempel på att ambulanser i uttryckning inte hittar rätt. Då är det allvarligt! På väg till Sjöbo fick jag av taxichauffören veta att man måste beställa hemresan också, men han kunde inte ta emot någon beställning. Det var det inget snack om när jag ringt dagen innan, så det fick bli ett nytt telefonsamtal och då fick jag ett annat telefonnummer av honom 020-888000. Så nu var jag trygg. Jag skulle komma hem också.

Klockan var bara tio minuter över åtta när jag blev avsläppt utanför Ica Kvantum i Sjöbo. Enligt tidtabellen skulle man angöra Sjöbo 8.50, men det har aldrig tagit en timme att ta sig till Sjöbo. Det är klart att skall man hämta flera på vägen hade det tagit längre tid, men ingen mer än jag ville åka den här dystra tisdagsmorgonen i slutet av oktober.

Det blev till att shoppa på Ica i slow-motion, sätta in varorna i ett förvaringsfack och sen ta en promenad i Sjöbo. Jag tog en tur in på Konsum också. Vid notiden gick det att komma in i tidningsrummet på biblioteket. Dagens tidningar var inte utlagda ännu, men jag hade ju varken läst måndagens Kristianstadsbladet, Helsingborgs Dagblad eller SDS så det gjorde inget. De flesta affärerna öppnar inte förrän klockan tio. Vissa dagar gör biblioteket det också så det går ju att göra ett besök där också. Om man vill kan man låna dator och surfa på nätet. Vid denna tid är konsthallen i regel också öppen. Jag tog mig tillbaka till Ica Kvantum för att i spelhörnan invänta hemresan. Gratistidningen "Nya upplagan" blev tidsfördriv här.

Rädd att min beställning på hemresan inte gått fram, ringde jag kl. 11.15 åter till beställningscentralen, där jag fick tröst. Det är ca-tid! Taxin var fördröjd och skulle komma om två minuter.

Hemresan gjorde med ytterligare några passagerare som sällskap och gick via Vollsjö. När vi passerat Rönåsvägen ville den nye chauffören fortsätta rakt fram. GPS-en visade inte att färden var slut ca 300 meter efter vägkorsningen. Tänk så kul om jag hade kunnat hålla tyst! Undrar om han också räknat rätt. Nu blev det en tvär inbromsning och svängen in på den mindre vägen blev verkligen häftig.

Jodå, det var service ända till slutet, med kassarna utburna och placerade på trappan. Resan kostade en tjuga i varje riktning. Det kan jag inte ta mig till Sjöbo för i en gammal Volvo! Barn åker för 12:-.

Hoppas fler blir inspirerade av min resa och gör sammaledes. Åker ingen finns ju inget behov och så dras turen in.

ÅRETS SKUMP

Av Bertil Persson
Hårderupshult

Årets Skump är i år Sven Ulatofta. Sven har i många år bedrivit jordbruk på Frenningeberg. Välkänd visdiktare här i Hårderupsposten. Han har också under många år hållit i många trädar vid danserna och musikfesterna i Hultet. Han har under åren lopp medverkat i många olika musikaliska constellationer, under senare år inte minst i Styfva Hattar. Motiveringen på diplomaten lyder: För många års landskapsvårdande lantbruk och för mångsidig musikalitet till glädje i Frenningebygden.

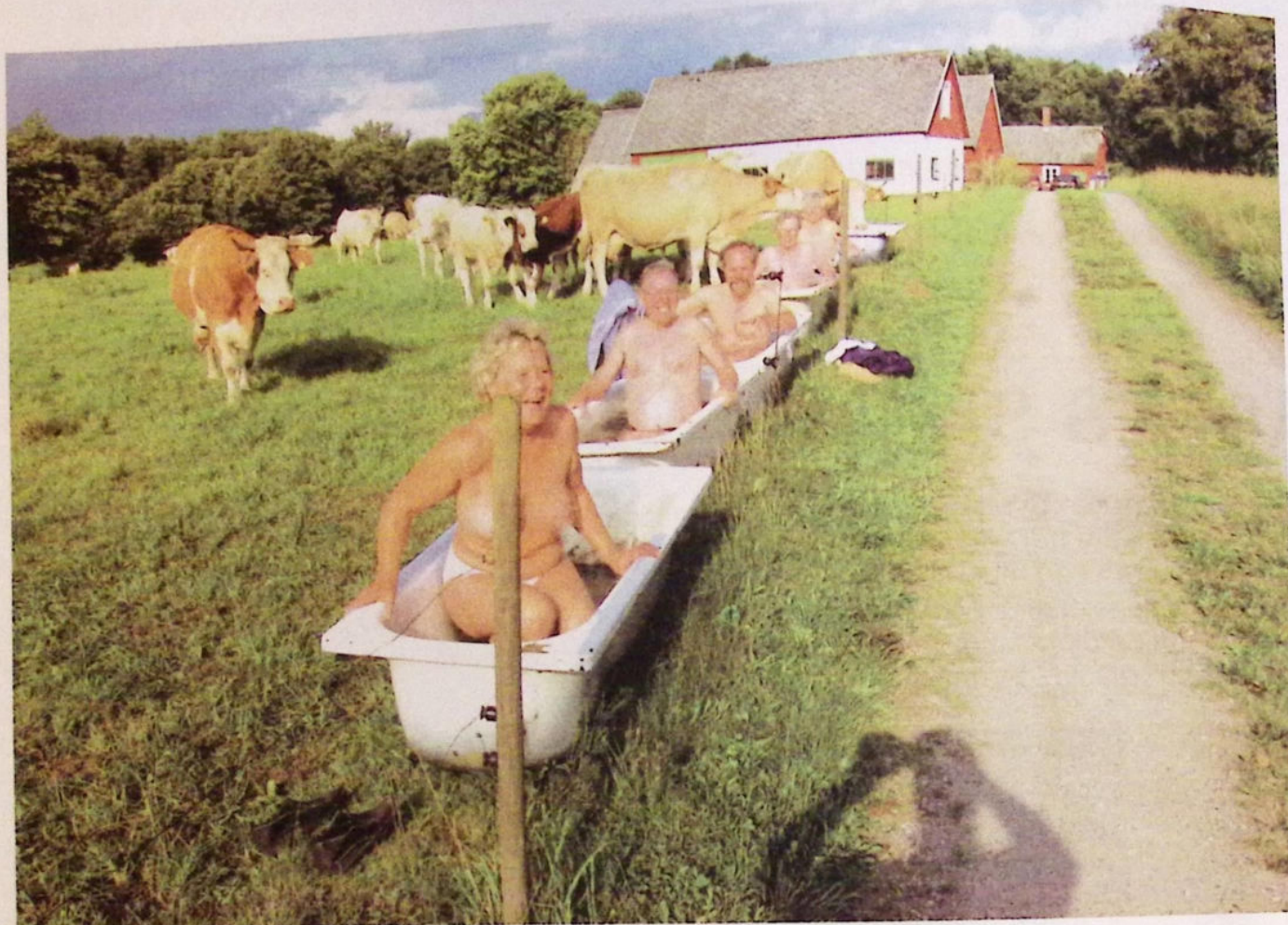

Utmärkelsen Årets Skump firar i år 20-årsjubileum. Här ser vi Sven Ulatofta flankerad av Sonja Mårtensson, som med konstnärlig hand utformat även årets diplom och Inga Åkesson, som i många år hjälpt Föreningen Skumpen med kaffeserveringen. I bakgrunden årets underhållare Kjell Bergqvist (Edvard Perssons sonson), Nils-Ove Persson och medlemmarna i Qvårlövs Sträng och Pipa.

Brännbollsturneringen vanns av Starrarps Byalag med Gunnel Carlström som domare.

SYSKONEN SOM SLUTADE BADA

Av Klas Persson, Eskilstuna

Hustrun har i många herrans år färdats till hemgården, där alla vägar tar slut. Med förväntan och glädje, men under senare år med inslag av vemod och sorg. Ett särskilt blickfång var arrendatorns längs vägen stående sex vattenkar för betesdjuren. Lukterna från gödsel, ensilage och utegående svin blandades med årstidernas alltid lika kära och bekanta dofter.

Gården är såld. Syskonen och deras familjer hjälpte varandra att utrymma och städa. Likt Karl den XII, stod de i rök och damm. Ur svett och trötthet uppstod reningstankar. Men hur? Badrummet kändes lite trångt i det kollektiva sammanhanget. Någon kläckte en idé, mest för att skämta. Varför inte använda de sex badkar, som betesdjuren drack ur? I Indien användes ju Ganges av både djur och människor. Det lät roligt och vi bad arrendatorn om lov. Han höll med; "Jodå, prova Ni, men det är bråttom, jag flyttar både karen och djuren till annat bete, kanske i morgon!"

Vi samlades vid karen. Också kor och kalvar, som blev nyfikna när det kom många tvåbenta traskande, normalt klädda, och började klä av sig vid deras vattenhål! Så brukade inte han göra som fyllde på vatten! Tjuren verkade ointresserad av nakenheten. De indiska sedvänjorna tog mig vatten, krävande mannamod, rop, stoj, och allehanda adjektiv. Alla karen blev snabbt befem personer och inte sex i karen.

-Tjuren kommer, skrek någon! På nolltid var alla utanför stängslet! Reningsceremonin var över! När vi med förtjusning betraktat fotografierna och smält intrycken, såg vi att det hela var en enväldigt utsett fotot till årets bild. Han har copyright på den. Skall bli intressant att se om de stora drakarna visar intresse av att sprida glädje i vidare kretsar än lokaltidningen förmår. Något för Guinness rekordbok? Spekulanter kan vända sig till, för sverigerättigheter 016/519102 och för resten av världen till 046/2111655.

NATURGAS I BJÄLKHULT ?

Av Bertil Persson
Hårderupshult

Finns det naturgas i Bjälkhult? Ja, den frågan kommer snart att få sitt svar eftersom Svenska Shell inlett undersökningar på plats. I höst har geofysikerna vid företaget Ramböll lagt ut sina geofoner som ett pärlband längs vägen mellan Långaröd och Östraby och sedan vidare mot Harlösa. 120 st små geofoner fångade upp reflektioner av de ljudvågor som en seismisk vibrator skickade iväg ned till 1,5 kilometers djup. Tekniken liknar ett ekolod på en båt. Företagets förhoppning är att naturgasen ska finnas i mycket små fickor i alunskiffern. Den seismiska undersökningen ska ge svar på var det är lämpligast att provborra ner till 800 meters djup. Först 2010 kan vi få svar på frågan om det finns naturgas i Bjälkhult. Redan eventuella provborrningar kommer säkerligen att vålla diskussioner i bygden.

VÅRFEST PÅ ÅGÅRDEN

Vi festar in nästa vår redan lördagen den 28 februari 2009.

Det blir mat och dans.

Anmälan till Gertrud senast en vecka innan.

Tel. 0416-30407. Välkomna!!!

EN SLÄKTHISTORIA

Av Eva Gantell, Eslöv

En intressant, spännande och mycket tidskrävande hobby är att släkt- och gårdsforska. Mina släktingar har bott i Frenninge socken i över 300 år. Ättlingar till den första familjen, som bosatte sig i bygden, är nu spridda över stora delar av världen.

Det är svårt att i en artikel redovisa för hela släktens utbredning. Därför begränsar jag mig till att skriva om en liten gren av mitt släkträd.

I 1683 års katekismängd kan man läsa att Giert Clausson bor på Wallarum nr 1 tillsammans med sin son Claus Giertsson.

Claus övertar gården och gifter sig med Elna Trulsdotter. Deras son Anders Clausson, född ca 1708, blir nästa ägare till gården. Han gifter sig med Karna Nilsson, född ca 1715 i Brostorp.

Anders och Karna får 4 flickor och 6 pojkar. Barnen döps till Giert f. 1735, Joen f. 1737, Ingar f. 1739, Claus f. 1741, Elna f. 1744, Ingar f. 1746, Truls f. 1748, Per f. 1750, Nils f. 1753 och Elna f. 1756.

Några av barnen avlider unga. Dopnamnen som föräldrarna valde går igen genom släktleden. Karna Johansdotter Zapf och Christian Johansson Zapf gifter sig med Anders Claussons och Karna Nilssons två yngsta barn Nils och Elna. Nils Andersson övertar Wallarum Nr 1. Deras fjärde barn, Claus Andersson gifter sig med Bolla Hansdotter och de bosatte sig på Frenninge Nr 24. De fick en dotter vars namn var Ingar Clausdotter, född 1770. Hon gifter sig första gången med Nils Persson. De bosatte sig på Frenninge nr 18. Deras yngste son Joen Nilsson, född 1798, gifter sig med Ingar Johansdotter född 1797 på Härderup 3 (Kjell och Gertruds gård). På gården i Härderup fick Joen och Ingar fyra gemensamma barn. Nils f. 1824, Pehr f. 1827, Ingar f. 1834 och Kjersti f. 1837.

Sonen Pehr Johnsson tar över Härderup 3 efter fadern Joen Nilsson. Pehr syster Ingar Johnsson gifter sig 1859 med åbon Nils Nilsson på Frenninge nr 5 och flyttar dit.

När Pehr Johnsson är 58 år flyttar hans syster Ingar Johnssons son Nils Nilsson f. 1861 från Frenninge nr 5 till Härderup nr 3 där han blir åbo. (lantbrukare).

Albert, Raymond, James och Karl

Albert, Raymond, James och Karl (bilden) är nu bosatta i Kalifornien. De är ättlingar från Giert Clausson och är stolta över sitt ursprung. De har besökt platser i bygden där deras förfäder levat.

Något som är väldigt intressant är att släktnamnen fortfarande lever kvar i över 300 år i folkmun, ex.

Giertastället (Starrarp 7), Clausastället (Härderup 3), Clausahultet (dansbaneskogen) och Seftastället (Zapf, Vallarum 15). Historiskt hade det varit värdefullt om namnen på något sätt fått leva vidare.

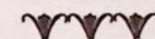
Ur diktsamlingen: Jag har aldrig mött ett elakt träd

Texter av Maria Gröhn

I det gröna finns varken
början eller slut
Allt vilar i ett grönt mörker

Där inne blir alla tankar gröna
och varje förflyttning
en knappt skönjbar vågrörelse

Stegen jag tar - ljudlösa
och min skugga tappar sin färg
Även drömmar färgas

I det gröna ljuset går jag
Det stilla gröna mörkret bor här
En tystnad utan färger finns här
och en väg som inte syns

I det gröna ljuset står jag
så stilla som en tanke sjunger
gröna toner som är gröna hjärtslag
gröna tassar, gröna jag

I den gröna mossan går jag
En stråle ur det gröna ljuset när mig
Jag fångas in av gröna tankar - bilder
Också skuggan byter färg

Jag går i ett grönt ljus
höga träd silar sakta
Marken är karg
grön mossa, gröna lava
min gröna skugga

Jag går i ett grönt ljus
en grön zon
mellan världar
och på samma gång
en grön början

Jag går i ett grönt ljus
Här är mer förruttelse
än växande
Ett gränsland
Ändå pågår något stort
en förflyttning
möjligheter

Nils Eklund kom på besök i hyddorna

Text Maria Gröhn , Foto: Maria Gröhn

Gullvi och Bertil Westergren
utanför Poetahuset i Bjälkhult

I slutet av augusti ringde mina grannar och sa: Du har besök. Själv satt jag framför datorn med ytterdörren öppen, men hade ändå lyckats missa en försynt knackning.

Snart var de dock på plats: Gullvi och Bertil Westergren..

Gullvi är barndomsfödd i det hus som Kjell Nordgrens numera huserar i.

Hennes föräldrar hette Inga-Lisa och Knut Sjöholm. Hon berättade att hon ofta gick till Nils Eklund som barn.

Jag var ju äldst men mina småsyskon Stig och Lilian Sjöholm var också med. Vi brukade bygga kojor i skogen och hade med oss saft och kex som skaffning.

Ibland kunde det till och med hända att vi fick köpa en drinka i Bryggeriet av Olga Åkesson.

Då köpte vi en Icekräm, en sockerdricka som kostade ungefär 25 öre.

När vi var i våra hyddor brukade Eklund komma och besöka oss.

Ibland gick vi också upp till resterna av den gamla dansbanan och lekte att vi hade dans.

I gården där Anders och Britta Sjöholm numera bor, bodde en mycket nyfiken dam, Ida Ullgren, som alltid försökte luska ut vad vi gjorde i skogen, men Nils Eklund sa: det är vår hemlighet, så vi höll tyst.

Ofta gick vi genom skogen från föräldrahemmet, för att Ida inte skulle se oss. Det är roligt med hemligheter när man är barn.

Gullvi berättar också att när Bryggeriet lades ned och man sålde ut alla inventarier, köpte familjen fyra tunnor som man klädde med skinn uppepå och använde som stolar. De köpte också en mindre tunna som de lätt skoi med kopparband och använde till svagdricka på julen.

Nu ville Gullvi och Bertil så gärna se vad jag gjort med Nils Eklunds gamla hem och vi gick hus- esyn. Eftersom jag bevarat mycket av det gamla tror jag nog att Gullvi kände igen sig till en del. Eklund var barnkär berättade Gullvi, det var flera barn som gick till honom för att leka. Ibland berättade han historier också. Mest för mina småsyskon.

TANKAR OM EN UPPVÄXT I STARRARPS BY

Av Anja Persson, Oslo

Starrarp 7, det vita huset vägg i vägg med gamla affären, är mitt barndomshem. Ett hem, som i nästan 19 år givit mig trygghet och en uppväxt värd att minnas. Att som barn få vara med om och uppleva en sådan miljö av natur och gemenskap, som vi fick göra i Starrarp, är få förunnat i det samhälle vi i Sverige lever idag, har jag fått inse nu på senare tid. Man skulle nästan kort kunna sammanfatta det som 90-talets Barna i Bullerbyn och det vet jag fler som håller med mig om. Det finns många historier att berätta om då vi hade picknick på Åsnelyckan och sommar- höstdagar runt monopol, grottbodyge i meterhöga snödrivor då skolbussen var inställd och våren, då vitsipporna bredde ut sig som ett vitt täcke i Nilsas fälad. Jag tänker ofta tillbaka på det då årstidernas små kännetecken gör mig påmind.

I slutet på sommaren 2007 tog jag, utan närmare betänksamhet, ett större kliv ut i livet än vad jag någonsin hade kunnat tänka mig. Med en lyckad student lämnade jag 12 års skola bakom mig och sedan även Starrarp och hela Sverige, för att börja jobba på ett litet café i Norges huvudstad Oslo. Plötsligt står jag ensam i en storstad med bara min chef som enda trygghet till, den närmaste framtiden. Jag hade med andra ord ingen aning om vad jag gav mig in på.

Det har gått mer än ett år sedan jag kom hit, det kanske mest innehållsrika året jag haft, ett år då jag har lyckats inse mycket mer än vad jag någonsin skulle kunna föreställa mig. Jag har träffat människor som lyckats få mig att se på saker som jag aldrig sett på dem tidigare.

I Oslo kretsar det för tillfället cirka 50 000 svenskar, det är den näst största invandrargruppen i Norge. Många har samma mål; jobba, tjäna pengar och resa vidare ut i världen. En del lyckas, förundransvärt få, eftersom ingen riktigt förstod hur väl man som svensk trivs i denna stad. Jag träffar dagligen svensk-norska par i medelålder som kommer in och handlar hos oss. Det är något visst mellan svenskar och norrmän och har tydligen alltid varit det. Jag har också träffat en del som kom till Oslo i tidiga år (precis som jag), rest runt i världen i fem års tid för att sedan återvända och bosätta sig här. Med all säkerhet vet jag att jag inte kommer att stanna här just nu, men jag är lika säker på att jag kommer att återvända för en tid eller kanske för resten av livet.

En egenskap jag fått här, som jag verkligen värdesätter och har byggt upp mig som person, är den kontakt jag skapat till helt okända människor. Det kan vara allt från ett leende på stan till att börja prata med någon i toalettkön för att sedan utvecklas till en livslång vänskap.

Mitt jobb handlar så mycket om den kontakten, eftersom jag på bara en dag kan se över hundra olika ansikten. Den attityd och öppenhet jag har mot dem spelar roll för hela företaget. Vi var fyra svenska tjejer som jobbade på caféet länge, nu är det bara jag kvar och många stamisar frågor var de andra svenskorna tagit vägen, "De hittade andra jobb och utbildningar" brukar jag svara. "Jaha.... men du stannar väl kvar?" säger de alltid. Jag bara ler.

Tillbaka till Starrarp så vet jag att åren har gått. Även om vitsipporna fortfarande tappert letar sig upp mellan höstlöven varje vår, så har mycket förändrats. De flesta av vi barn i Starrarp har passerat 20, någon har gift sig, en del har skaffat egna barn, andra letar svaren ute i den stora världen och alla har vi tagit steget till ett nytt liv. Men huruvida vi valt att skapa vår framtid, så har vi alla i grund och botten fått vår uppväxt i Starrarps by, som kommer att leva med oss genom hela livet.

TILLÖKNING I HÅRDERUPSHULT

Andreas och Rebecca med barnen Julia, Malin och lilla Isa, bara 10 dagar gammal.

MODEBILDER I STALLMILJÖ I HÅRDERUP

Av Lina Persson,
London

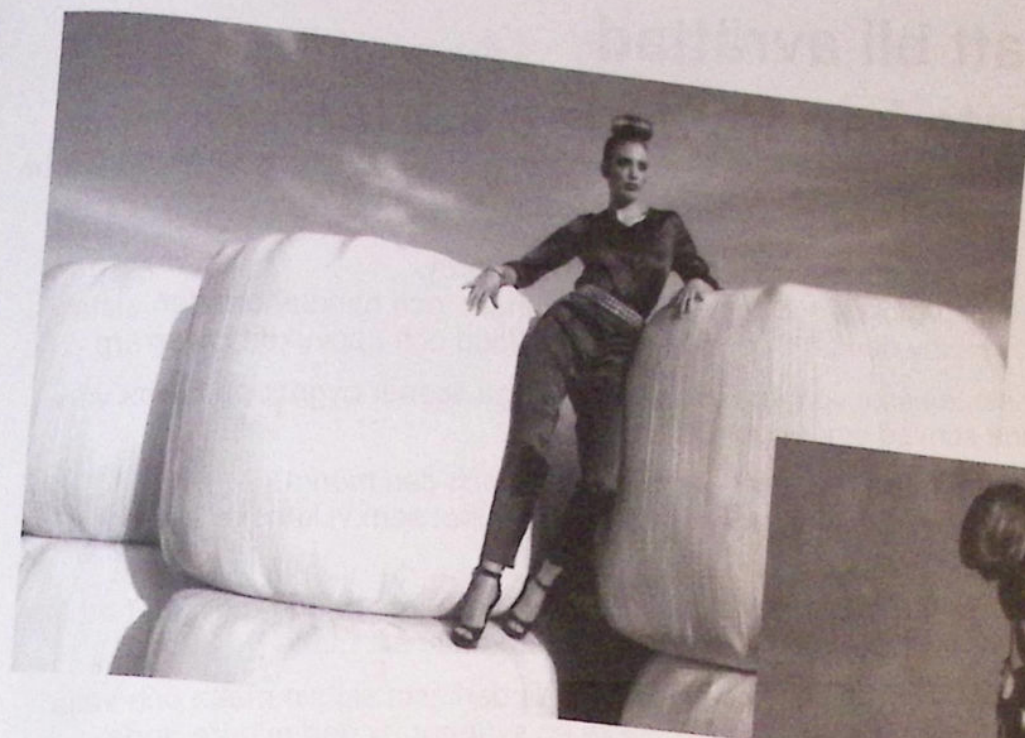
Mitt namn är Lina Persson. Jag är 25 år och kommer ursprungligen från Dalby utanför Lund. Jag flyttade till London för fyra år sedan för att plugga på det prestigefyllda London College of Fashion. Efter ett Foundation Year i Art and Design började jag på en Bachelor degree i Fashion Photography, som jag tog examen från i juli i år. Som en del i mitt slutprojekt tog jag mitt team av makeupartister, stylisten och modeller och åkte till Hårderup för att fotografera första delen av mitt projekt.

Bilderna jag tog i Hårderup var en del av mitt slutprojekt "the clash of two worlds" som ställdes ut på The Royal Academy of Arts i London i Maj. Bilderna var en jämförelse av mina två liv, en kontrast mellan två världar och visar skillnaderna i miljö mellan landsbygden i Skåne och stadsmiljön i centrala London. Bilderna är uppbyggda som en fashion story, dvs modet/kläderna spelar en stor roll i berättandet.

Anledningen till att det blev just Hårderup som fick bli platsen för ena halvan av projektet var för att jag ville att bilderna skulle få en mer personlig anknytning till mig själv. Min pappa är född och uppvuxen i Vallarum och min faster och farbror (Ingrid o Roland, red. anm.) har en gård i Hårderup, och det var på deras gård bilderna blev tagna. Även om denna personliga anknytning inte är något som egentligen syns i bilderna, så var det något som var viktigt för min egen del.

Jag bor kvar i London och kommer nog att göra det ett tag till. Det finns mer möjligheter här än i Sverige om man vill arbeta med mode. Just nu praktiserar jag på olika moderelaterade företag och tidningar för att skaffa så mycket kontakter inom industrin som möjligt. Samtidigt assisterar jag olika, mer etablerade, fotografer för att lära mig mer. I framtiden vill jag jobba med mode på något sätt, antingen som fotograf eller som bildredaktör på någon modetidning. Men konkurrensen är stenhård och tiden får utvisa var jag hamnar.

Hemsida: www.linapersson.co.uk

ELNA – om att bli avrättad för att man inte kan leva utan kärlek

Text: Maria Gröhn

Jag var på teater i höstas.

Pjäsen jag såg var ELNA med amatörteatergruppen Scenare i Hörby. Manuset bygger på rättegångsprotokoll och ögonvittneskildringar och handlar om den sista kvinnan som blev avrättad i Hörby den 20 Dec 1861. Elna var född och uppvuxen i Starrarp.

Scenare har med hjälp av sin regissör Jörgen Fyhr, i korta tydliga scener byggt upp Elnas väg från ung flicka till den kvinna som så småningom blir avrättad.

Man laborerar i pjäsen med två ELNA gestalter – den ljusa Elna och den mörka. Kanske vill man visa på kampen inom henne, eller på den dubbelhet som vi kanske alla bär på – det onda och goda som bor i oss alla.

Elna levde ju också i en tid som inte var enkel att vara kvinna i. Få kvinnor hade möjlighet att försörja sig själva och i det sociala systemet var kvinnan underordnad sin make.

Elna fostrades av sin mor att vara stolt, men tvingades ändå underkasta sig sin make och välja bort sin kärlek för att överleva ekonomiskt. Hon fick också en svärmor av den mindre goda sorten på halsen.

Hon träffar sin älskade i smyg och de bestämmer sig till slut för att förgifta maken.

När Elna grips lägger kärestan all skuld på henne. Så står hon där ensam.

Men frågan är naturligtvis också: Vem får det hårdaste straffet – hon som blir avrättad, eller han som sviker henne och tvingas leva resten av sitt liv med vetskapen i sitt sinne.

Den 17 man – och kvinnor, starka ensemblen gör bra ifrån sig.

I starka suggestiva bilder följer vi Elna, hennes make och hennes kärastes väg mot undergången.

Musiken understryker historien på ett bra sätt

En tragedi i klassisk grekisk stil spelas upp inför våra ögon.

HULTIVALEN 2008

Av Bertil Persson
Hårderupshult

Musikfesten i Hårderupshult blev åter en kulturell manifestation och äntligen var det "torrevär" alla de tolv timmarna som festen pågick. Första gången på 6 år.

Med anledning av att det i år är 30 år sedan danserna i Hultet började, så hyllades markägarna Kjell och Gertrud Svensson med blommor och en penninggåva som tack för att de under alla år kostnadsfritt har upplåtit marken. Stort Tack än en gång från oss alla som roat oss i Hultet.

Programmet var redan från början hårt packat. Det är verkligen glädjande att så många vill framträda med sång och musik och dans. Tack till alla medverkande, medhjälpare och den stora publiken.

Följande medverkade i år på scenerna, hoppas ingen saknas.

Oscars Band: Oscar Andersson, Bianca Nejdebring, Evelina Larsson, Andreas Mårtensson och Minna Allar. - Trubaduren Mikael Vernström. - Korsholms Musikskola: Lina Andersson, Lina Malm, Malin Malm, Alice Thorsén, Michaela Thorsén, Mårten Leifsson och Maria Leifsson. - Cantores Laetitia: Birgitta Möller, Sandra Persson, Eva-Karin Oldén, Karin Andersson och comp. Nils-Ove Persson - Monicas Band: Monica Carlsson, Kaj-Sune Lagnebo och Bertil Olsson. - Vissångaren Olle Olsson. - Färsingagillet: Kristin Lindgren, Linnéa Andersson, Anne Noack, Sven Andersson, Birgitta Andersson, Ove Andersson, Sonja Olofsson, Ruth Andersson, Ingrid Jönsson, Sven Persson, Anne-Marie Persson, Sture Nilsson, Camilla Andersson och speleman Bengt Olofsson. - Dragspelarna Kjell-Åke och Nils-Ove Persson. - Källarmästarna: Lars Eriksson, Nils-Olof Nilsson, Erik Nilsson, Henric Falkenberg, Bengt Andersson, Yvonne Olsson och Susanne Svensson/Lantz. - Seniorkören: Malte Nilsson, Adele Nilsson, Karl-Åke Lähnn, Nils-Erik Nilsson, Margit Persson, Lillemor Ekberg, Rut Persson, Gudrun o Hans Nilsson, John-Ivar Persson, Ann-Marie Hansson och Wivi-Anne Nilsson. - Sångtjejerna Jonna Johansson och Maja Bertilsson. - Solosång: Gunnar Nilsson och comp. Ingela Bertilsson - Trumpet: Jan Davidsson. - Sambandet: Lollo och Anders Löfberg, Göran Lassing och Alf Nilsson. - Musikungdomarna Sebastian Pålsson, Sara Persson och Gustav Persson. - Dragspelarna Berit Ottosson och Bert Elofsson. - Dragspelaren Penti Nilsson - Visor till gitarr: Björn och Cecilia Hermansson. - Dragspel o elbas: Manfred Frid och Maria Hagström. - Gammeldans: Eva-Karin Tykesson, Stig Friberg och Bertil Olsson - Nyvång Melody Club: Anders Malmqvist och Ann-Christin Andersson. - Himmalaged: Sven Ulatofta, Göran Lassing och Nils-Ove Persson. - Player One: Martin Frick, Pontus Åkerblom, Malena Persson, Daniel Persson, Paul Andersson och Oscar Andersson. - Morbis: Ervin Abus, Alexander Nordström, Daniel Persson och Martin Frick. - Curium: John Jönsson, Dick Jönsson och Jesper Hermansson. - Fire Ice: David Junker, Henrik Andersson, Joakim Birgersson, Emil Hansson och Anthony Jansson. + ytterligare några som spelade vid gemensamhetspelet.

Konferenciärer: Sven Ulatofta och Paul Andersson.
Fotograf: Kjell Gulin.
Ljudtekniker: Göran Lassing, Sven Ulatofta och Nils-Ove Persson.

Av alla dessa drygt 100 musikanter, sångare och dansare ska vi särskilt minnas Olle Olsson, Vallarum. Tyvärr blev det hans sista sånger i Hultet. Olle avled några veckor senare, nästan 91 år gammal.

**Nästa Musikfest i Hårderupshult
blir lördagen den 11 juli 2009.
Välkomna då!**

